

Mapování potřeb odvětví kulturních a kreativních průmyslů ARCHITEKTURA

Materiál zpracován na základě zadání Institutu umění v rámci výzkumného projektu Mapování kulturních a kreativních průmyslů v ČR (2011-2015).

Potřeby/priority svého oboru definovali vybraní zástupci dle následující šablony:

a) **Stručné označení tématu potřeby/priority** - dle tematických okruhů¹:

- Podpora zvýšení konkurenceschopnosti (podpora podnikání),
- Podpora vzdělávání, dovedností a celoživotního učení
- Podpora zaměstnanosti a podpora mobility pracovních sil
- Posílení výzkumu, technologického rozvoje a inovací
- Zlepšení přístupu, využití a kvality informačních a komunikačních technologií
- Podpora přechodu na nízkouhlíkové hospodářství ve všech odvětvích
- Podpora přizpůsobení se změně klimatu, předcházení a řízení rizik
- Ochrana životního prostředí a podpora účinného využívání zdrojů
- Podpora sociálního začleňování a boj proti chudobě
- Posilování institucionální kapacity a účinné veřejné správy

b) **Zdůvodnění důležitosti dané potřeby/priority** – proč by mělo být dané téma - priorita – potřeba podporována, případně doložte příklady z praxe, daty, odkazy na data, analýzy apod.

c) **Jak by mohla být daná potřeba/priorita podporována** – např. návrh konkrétního programu či projektu, který by mohl být strategicky podpořen z veřejných či jiných zdrojů (včetně strukturálních fondů)

d) **Kdo by mohl projekty (program) realizovat** (např. ministerstvo, město, veřejná či státní agentura, základní, střední či vysoká škola, zastřešující organizace, jiná konkrétní organizace) a **jaké jsou cílové skupiny podpory** (např. podnikatelé, studenti, zaměstnanci apod.)

e) Pokuste se formulovat **indikátory pro vyhodnocení konkrétních projektů, programů** (např. počet osob/podniků zapojených do projektu/programu, počet nově vzniklých firem/podnikatelů, počet odběratelů newsletteru, počet vyškolených osob, počet studentů, kteří absolvují daný projekt/program apod.)

¹ Jedná se o tematické cíle návrhu jednotného strategického rámce 2014 -2020 Evropské komise (Thematic Objectives of the Commission's proposal for the Common Strategic Framework 2014–2020)

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/working/strategic_framework/csf_part2_en.pdf

Grantová struktura pro stavební kulturu

1. Verze: 05. 09. 2013
2. Autoři: Igor Kovačević, Ondřej Lipenský, Marcela Steinbachová, Lukáš Vacek, Martin Veselý, Michal Volf

ÚVOD

K ČEMU SLOUŽÍ TENTO DOKUMENT?

Tento dokument je pracovní verzí ideální grantové struktury pro stavební kulturu, která poslouží pro dvě budoucí fáze procesu implementace zájmů architektů do stávajících grantových možností:

- Do vytvořené struktury budou postupně zařazeny výzvy operačních programů, které se zabývají zde popsanými okruhy. Snahou je prosazení okruhů pro architekturu do budoucích operačních programů v období 2014 – 2020.
- V budoucnosti by tato struktura mohla posloužit jako podklad pro ideální grantovou agenturu zaměřenou pouze na architekturu, například v rámci Creative industries tak, jak je tomu například Holandsku. Tento cíl je velmi vzdálenou vizí, ale jeho logickým podkladem by mohl být právě tento dokument.

STRUKTURA GRANTŮ PRO ROZVOJ STAVEBNÍ KULTURY

CO JE STAVEBNÍ KULTURA?

Pojem „stavební kultura“ popisuje proces vývoje zastavěného prostředí a náš přístup k němu. Zahrnuje plánování, výstavbu, rekonstrukci a údržbu. Stavební kultura je nedělitelná. Neomezuje se pouze na architekturu. Zahrnuje rovněž stavební inženýrství, územní a regionální plánování, krajinnou architekturu a rovněž veřejné umění. Kvalita stavební kultury je přímo úměrná odpovědnosti, kterou pociťuje celá společnost za zastavěné prostředí a za jeho údržbu.

PROČ JE STAVEBNÍ KULTURA DŮLEŽITÁ?

Stavební kultura utváří prostředí, ve kterém existujeme, a proto přímo ovlivňuje kvalitu našeho života. Její podpora a rozvoj přemýšlení o ní tak znamená investici do zlepšení života nás všech. Z těchto důvodů je nutné stavební kulturu podporovat mezioborově a mezirezortně. Jediným možným způsobem, jak zajistit kvalitní rozvoj našeho okolí na všech úrovních, je komunikace mezi jednotlivými obory a uvědomění si společných cílů. Proto je nutné stavební kulturu vnímat jako souhrn mnoha disciplín, které se vzájemně prolínají, doplňují a jsou si vzájemně nápomocny.

CO JE PŘÍNOSEM STAVEBNÍ KULTURY?

Kvalitně navržené prostory usnadňují soužití různých věkových skupin obyvatel, menšin a lidí napříč sociálním spektrem. Podněcují sounáležitost s místem a negují pocit odtažitosti a lhostejnosti. Stavební kultura je také jedním z motorů ekonomiky. Správně vyřešené prostředí je tak jedním z předpokladů budoucích investic, ale i prevencí před nekonceptními zásahy do našeho okolí.

JAKÉ JSOU OBECNÉ CÍLE PROSAZENÍ PODPORY STAVEBNÍ KULTURY?

- a) podpora vývoje a vzniku stavební kultury v celé její šíři
- b) propagace a podpora české stavební kultury u nás i v zahraničí
- c) publikační činnost v oblasti stavební kultury
- d) zachování a zpřístupňování dědictví stavební kultury
- e) vzdělávání a výchova v oblasti stavební kultury
- f) festivaly, přednášky a další veřejné aktivity spojené se stavební kulturou
- g) podpora inovativních přístupů a modernizace ve stavební kultuře

K ČEMU SLOUŽÍ DOKUMENT „STRUKTURA GRANTŮ PRO ROZVOJ STAVEBNÍ KULTURY“?

- a) rozcestník základních grantových okruhů pro obory stavební kultury
- b) informační podklad pro jednotlivá ministerstva a další subjekty, se kterými budou zástupci architektonické obce jednat

JAKÉ JSOU ZÁKLADNÍ OKRUHY GRANTOVÝCH VÝZEV „STRUKTURA GRANTŮ PRO ROZVOJ STAVEBNÍ KULTURY“?

- 1. výzkum
- 2. vzdělávání / osvěta
- 3. podpora podnikání
- 4. soutěžní
- 5. podpora tvorby veřejně prospěšných projektů

OKRUHY

(poznámka - pro všechny okruhy platí: lze využít proevropské myšlení (Visegrád, Česko-Polsko, Česko-Německo...), popularity ekologie (zelená), podpory menšin (např. v USA velmi časté) atp.)

1. VÝZKUM – výzkum v oborech, které mají vliv na stavební kulturu. Stavební kultura se vyvíjí převážně formou výzkumu a důkladných analýz. ČA, VG

- **ZÁKLADNÍ VÝZKUM** - je experimentální nebo teoretická práce provedená k získání znalostí o základech jevu a pozorovaných skutečnostech bez úvah o jejich konkrétní aplikaci
 - akademická témata jako například výzkum vlivu kvality stavební kultury/zastavěného prostředí na identifikaci s místem, subjektivní a objektivní bezpečnost v daném místě apod.
 - výzkum současné a historické architektury
- **APLIKOVANÝ VÝZKUM** - je původní zkoumání provedené k získání nových znalostí, které je však již směřováno k specifickému a praktickému cíli
 - hledání nástrojů, jak posílit identifikaci obyvatel s místem v konkrétní lokalitě (terénní výzkum, rozhovory, dotazníky...) či tvorba bezpečnostní mapy lokality a navrhování opatření ke zvýšení bezpečnosti.
 - především se ale jedná o výzkum v oblasti stavebních materiálů a technologií
 - využití digitálního navrhování pro potřeby architektury (propojení s IT)
 - výzkum týkající se péče o kulturní památky
 - podpora mapování, analýz a strategií
 - Kvalitní podklady jsou základním předpokladem vytvoření a naplňování rozvojových a preventivních koncepcí a strategií měst a obcí
- **METODOLOGICKÝ VÝZKUM** - cílem je ověřovat stávající a hledat nové metody a techniky, vhodnost jejich použití pro různé druhy výzkumu, zjišťovat jejich spolehlivost.
 - vytváření a pilotní testování souboru kritérií pro vyhodnocování bezpečnosti

2. VZDĚLÁVÁNÍ / OSVĚTA – úroveň stavební kultury je do velké míry o komunikaci mezi veřejnou správou, investory a architekty. Zatímco architekti získají teoretické znalosti o stavební kultuře v rámci vysoké školy, ostatní aktéři stavebního procesu musí mít možnost navštěvovat školení, přednášky atp. Cílem je vyvážená diskuze mezi všemi účastníky procesu.

- **ZPROSTŘEDKOVÁNÍ ARCHITEKTURY VEŘEJNOSTI** – veřejnost jako cílová skupina architektonické tvorby musí formou osvěty získat informace potřebné k navázání diskuze s veřejnou správou a architekty. Ideálně už v období základní a střední školy.
 - Školy
 - postupné zavádění informací o stavební kultuře do osnov ZŠ a SŠ.
 - postupné zvyšování vnímavosti a schopnosti kriticky hodnotit kvalitu zastavěného prostředí povede ke zvýšení zájmu o toto prostředí a v dlouhodobém horizontu

- k jeho zlepšování skrze zvýšení poptávky po jeho kvalitě
 - spolupráce škol a architektů (speciální přednášky pro školy, lektorská oddělení v institucích propagujících stavební kulturu)
 - propagace české architektury v ČR a v zahraničí
 - výstavy, diskuze, workshopy, konference, přednášky, publikace...
 - školení pro média
- **PROFESNÍ VZDĚLÁVÁNÍ VEŘEJNÉ SPRÁVY** – rozhodování o prostředí, ve kterém žijeme, často neleží v rukách architektů, ale veřejné správy. Pochopení na straně úřadu je základním prvkem vzniku kvalitní stavební kultury.
- školení a vzdělávací programy o stavební kultuře v ČR i zahraničí - cílem může být například podpora participace mezi státní správou a veřejností – vznik facilitátorů, osvěta v pochopení legislativního a procesního rámce plánování výstavby atp.
 - veřejné diskuze, přednášky, výstavy - snaha o diskuzi a nalezení cesty společné komunikace mezi úřady, veřejností a architekty
 - osvěta ve věci architektonických soutěží
- **PROFESNÍ VZDĚLÁVÁNÍ ARCHITEKTŮ** (celoživotní profesní vzdělávání) – architekt/urbanista by měl držet krok s technologickým vývojem, ale měl by mít i povědomí o úrovni a směřování svého oboru v zahraničí
- školení a vzdělávací programy – může se jednat například o nové technologie ve stavebnictví, životní prostředí a udržitelný rozvoj, revitalizaci měst v českém kontextu, utváření veřejných prostranství, řízení a management, legislativu (její změny, aktuální stav, aplikace), tvorbu v památkově chráněných objektech a rezervacích, krajinotvorbu atp.
 - zahraniční stáže a exkurze
- **ZLEPŠENÍ PŘÍSTUPU, VYUŽITÍ A KVALITY INFORMAČNÍCH A KOMUNIKAČNÍCH TECHNOLOGIÍ** (digitalizace kulturního obsahu – architektonické dědictví)
- digitalizovaný kulturní obsah např. v kombinaci psaného slova a interaktivních map je významným přínosem pro zvyšování povědomí o dědictví stavební kultury v ČR a tedy osvěty na všech úrovních (žáci, studenti, laická i odborná veřejnost)

3. PODPORA PODNIKÁNÍ – měla by fungovat pro ty, kteří se zabývají veřejně prospěšnými projekty. Patří sem ale i podpora mezioborové spolupráce (která vede k inovacím ve stavební kultuře), podpora mladých architektů atp. Může být například i prostorem pro realizaci projektů inovativního charakteru.

- **PODPORA PRO MLADÉ TÝMY** - peníze na nastartování, granty na software, zahraniční stáže, praxe v renomovaných atelierech

- **PODPORA MLADÝCH TALENTŮ**
 - rozvoj osobního pracovního postupu nebo metodologie
 - rozvoj nápadů, prototypů nebo produktů
 - organizace a pořádání přednášek o vlastní práci
 - příprava a organizace výstav vlastní práce
- **PODPORA SKRZE SPOLUPRÁCI S KVALIFIKOVANÝMI EXPERTY** - *poradenství - řízení a management, propagace a komunikace apod.*
 - zlepšení profesních dovedností
- **PODPORA SPOLUPRÁCE MEZI ARCHITEKTUROU A KLASICKÝM PRŮMYSEM**
 - výrobní odvětví nespádající do kategorie kreativních průmyslů (stavební průmysl, kovo zpracující průmysl, dřevozpracující průmysl apod.
- **MEZIOBOROVÁ SPOLUPRÁCE**
 - primárně s obory podílejícími se na vývoji a výrobě stavebních a konstrukčních materiálů a technologií, zařízení domů, bytů a kanceláří apod.
- **PODPORA EXPORTU SLUŽEB** - *marketing úspěšných projektů v zahraničí*
 - Export a internacionalizace
 - Propagace české architektury v zahraničí
 - Zvýšení konkurenceschopnosti na mezinárodním trhu
 - Účast na mezinárodních festivalech nebo veletrzích stavební kultury, zapojování českých architektů do mezinárodních projektů
- **PODPORA ZPROSTŘEDKOVATELŮ**
 - Podpora např. České komory architektů (ČKA) jako zastřešující profesní organizace
 - ČKA dbá na kvalitu profese architekta a její reputaci ve společnosti (medializace oboru, celoživotní profesní vzdělávání)
- **INOVACE**
 - **sítování a spolupráce** (zvyšuje inovační potenciál a spolu s tím konkurenceschopnost na trhu práce)
 - podpora infrastruktury: co-workingová centra
 - podpora klastrů
 - podpora spolupráce napříč resorty a různými typy subjektů a představitelů veřejné, soukromé, akademické a neziskové sféry, zastřešujících a profesních organizací apod. (vznik platforem a pracovních skupin)
 - **podpora inovací v architektuře** (nové materiály, energetická úspornost)
 - energetická úspornost staveb a rovněž sídelních celků je důležitým předpokladem udržitelného rozvoje
 - inovace technologií k ochraně kulturního dědictví

4. PODPORA SOUTĚŽÍ – výhodou architektonické soutěže o návrh oproti jiným výběrovým řízením je zahrnutí všech podstatných kritérií pro výběr nejlepšího projektu (tedy ne pouze cenové nabídky, ale návrhu jako celku) a nezávislá porota, která minimalizuje riziko manipulace s výsledky. Architektonická soutěž je příležitost, která jednoduše propojí odborný názor s potřebami laického subjektu, a zajistí tak správný výsledek jak na úrovni soukromých zájmů zadavatele, tak na celospolečenské bázi. Nejedná se pouze o veřejné zakázky, soukromé subjekty by také měly mít možnost žádat o podporu projektů realizovaných na základě architektonické soutěže.

○ **PODPORA VYPISOVÁNÍ SOUTĚŽÍ O NÁVRH**

- financování soutěže o návrh může být součástí žádosti o dotaci na konkrétní projekt (např. novostavba, revitalizace, přestavba atp.)
 - soutěž o návrh by měla být u všech veřejných zakázek
 - na soukromé zakázky by bylo možné žádat příspěvek na soutěž o návrh
- školení - lze žádat o grant (např. ČKA):
 - úředníků, kteří zakázku připravují
 - kvalifikovaných porotců, kteří rozhodují o výsledku soutěže

5. PODPORA TVORBY VEŘEJNĚ PROSPĚŠNÝCH PROJEKTŮ – jedná se o projekty s prokazatelným přínosem veřejnosti. Jejichž cílem není v první řadě zisk, ale náprava nefungujících míst, pomoc při záchraně historických objektů, plánování městských struktur atp.

○ **VEŘEJNÉ PROJEKTY - VEŘEJNÝ PROSTOR**

- realizace ve veřejném prostoru – např. finance pro dočasná využití opuštěných staveb, pro realizaci menších lokálních zásahů (viz např. iniciativa Městské zásahy)
- strategické plány - podpora menších obcí v nastolení správného směru rozvoje (např. Vodňany)
- územní plány
- participační projekty (zapojení laické veřejnosti do odborné diskuze)
- revitalizace
 - podpora kulturního dědictví včetně venkovských památek a využití brownfieldů
 - Naše města a vesnice v posledních dvou desetiletích proměnila svoji tvář. Vlivem ekonomicko-politických faktorů došlo k opuštění mnoha průmyslových areálů a dopravních staveb (nádraží). Na vesnicích je pak množství opuštěných objektů, často vysoké historické hodnoty, ale ve špatném stavu. Tyto objekty jsou na okraji zájmu veřejnosti, přestože často dotvářejí charakter daného místa a z architektonického hlediska vykazují vysokou hodnotu. Pokud chceme plynule navázat na minulost, musíme najít cesty, jak tyto objekty revitalizovat.
- podpora projektů revitalizace deprivovaných oblastí a městské regenerace: zejména revitalizace panelových sídlišť
 - V panelových domech žijí tři z deseti obyvatel ČR. Ve větších městech je tento podíl ještě vyšší, v některých dokonce panelová výstavba převažuje. Bez koncepční revitalizace hrozí degradace sídlišť.